

VÉD VAGY "KIVÉD" A PÉNZÜGYI FOGYASZTÓVÉDELEM?*

Nagy Zoltán¹

A XXI. század pénzügyei a pénzügyi innováció révén egyre nagyobb kihívást támasztanak a jogi szabályozás, ezen belül is a pénzügyi fogyasztóvédelem számára.² Megvédhető-e a fogyasztó a gyorsan változó és komoly szakmai ismereteket igénylő pénzügyi világban és meddig kell terjeszkednie ennek a védelemnek? Mindenkit meg kell-e védeni vagy csak a fogyasztók lehatárolt csoportját? Mindeközben a gazdaságpolitika részéről a bankokkal szemben is elvárás a gazdasági növekedés elősegítése a hitelezés révén. Egy szigorú és korlátozó szabályozás nem akadályozza-e a pénzügyi szolgáltatási tevékenységet? Útját álljuk-e az innovációnak és a technológiai újításoknak a pénzügyi fogyasztóvédelem erősítésével vagy összeegyeztethető a két érdek?

Általános szabályozás alkalmazható csak a fogyasztóvédelemben vagy egyedi védelem is érvényesülhet, például állami mentőakciókkal? Használ-e a fogyasztók jövőbeni magatartásának, ha abban a feltevésben vállalnak túlzott mértékű, de nagy hozamot biztosító kockázatot, hogy az állam nem normatív módon megmenti őket? Meg kell-e menteni azokat a „szerencsejátékosokat”, akik sejtik a pénzügyi konstrukció nem legális, „pilótajáték” jellegét, de bíznak a szerencsében és a magas hozam realizálásában? Van-e felelőssége, és ha igen, milyen mértékű a felügyeletnek az illegálisan működő szervezetek vagy a legálisan működő pénzügyi szolgáltatók fogyasztókat illegális tevékenységükkel megkárosító tevékenységek terjedésében?

Rengeteg kérdés merül fel a téma kapcsán, amelyek megválaszolásra várnak a jogi szabályozásban vagy éppen a tudományos diskurzusban. Sok tanulságot levont a jogalkotó és az igazságszolgáltatás a gazdasági válság révén felmerült problémákból, de egyes kérdések továbbra megválaszolatlanok maradtak. Az alábbi rövid gondolatébresztő felvetések csak a téma egy-egy szegmensét villantják fel, azzal a céllal, hogy hozzászólásokat és vitát generáljanak a témával kapcsolatban és esetleg olyan javaslatok is fókuszba kerüljenek, amelyek elősegítik a jövőbeni jogalkotást.

Az első fontos kérdés, hogy ki is tekinthető fogyasztónak. Az európai uniós szabályozás a fogyasztó fogalma alatt ért minden olyan természetes személyt, aki az uniós irányelvek hatálya alá tartozó szerződések keretében olyan célból

---

* DOI 10.21867/KjK/2018.3.2.

¹ Prof. Dr. Nagy Zoltán, egyetemi tanár, ME ÁJK

² Lásd részletesebben Nagy Zoltán (2017): Problémafelvetés a pénzügyi fogyasztóvédelem területén, *Miskolci Jogi Szemle*, 2017/2. különszám, 391–401. old.

jár el, amely kívül esik saját szakmája, üzleti tevékenysége vagy foglalkozása körén.³

A fogyasztó fogalmának a tisztázása mellett fontos elméleti kérdés, hogy milyen az a fogyasztó, illetve fogyasztói magatartás, amely a különleges védelmet megérdemli. Ezért a jogalkalmazás szempontjából fontossá vált a fogyasztói minta megalkotása, amely az egyes eljárásokban a jogsérelem alapjául szolgálhat. Az elméleti felfogások alapján két minta-fogyasztói modell körvonalazódik. Az ésszerű fogyasztó modellje érvényesül az Európai Bíróság ítélezési gyakorlatában és angol, francia jogterületen. Az ésszerű fogyasztó képes racionális döntéseket hozni a rendelkezésre álló információk alapján. A másik minta-fogyasztói modellt a német bírói gyakorlat alakította ki. Ez utóbbi modell szerint a fogyasztót óvni kell, rendkívüli védelemben kell részesíteni, mivel nem képes ésszerű döntések meghozatalára, már a legkisebb félrevezetés vagy megtévesztés esetén.⁴

A fogyasztói modell kialakítása mellett az európai bírósági ítélezési gyakorlat elismeri, hogy a fogyasztó a szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van, mind tárgyalási lehetőségei, mind információs szintje tekintetében.⁵ Ez akkor is igaz, ha figyelmes és körültekintő a fogyasztó. Ez különösen érvényesül a pénzügyi szolgáltatásoknál. A pénzügyi szolgáltatók magasabb szakmai felkészültséggel rendelkeznek, a termékek bonyolultak és összetettek, gyakran átláthatatlan feltételrendszerrel és költségstruktúrával. Nem beszélve arról, hogy a fogyasztók ismeretanyaga és érdekérvényesítő képessége is alacsony.⁶ Magyarországon különösen hangsúlyos kérdés a pénzügyi kultúra alacsony foka, amelynek a megoldását az oktatás és a tájékoztatás növelésével lehetne talán orvosolni.

Az egyensúlytalanság kiküszöbölésének egyik fontos területe a széleskörű és kellő részletességű tájékoztatás, ahogy arra az uniós szabályozás is utal. A fogyasztóknak a tények konkrét ismeretében kell meghozniuk a döntésüket, amelynek érdekében megfelelő tájékoztatást kell kapniuk a hitel feltételeiről, költségeiről és egyéb kötelezettségeiről. A tájékoztatásnak világosnak, az ajánlatnak átláthatónak és összehasonlíthatónak kell lennie annak érdekében, hogy a fogyasztók a tények teljes ismeretében hozzassák meg döntésüket.

Az európai uniós szabályok bizonytalanságát oldja fel az Európai Bíróság jogértelmezése⁷ a szerződési feltételek világossága és érthetősége kérdésében. Az Európai Bíróság a kérdést kiterjesztően értelmezte. A fogyasztó az eladóhoz

---

³ 93/13/EGK irányelv 2 cikk b) pont, 2008/48/EK irányelv 3 cikk a) pont.

⁴ Fazekas Judit (2007): *Fogyasztóvédelmi jog*. Budapest: Complex Kiadó, 75-76. old; valamint a C-220/98. és C-479/93. sz. EUB ítéletek.

⁵ C-618/10., C-472/11. és C-137/08. sz. EUB ítéletek.

⁶ Czajlik István – Horváth Anna – Sz. Papp Judit (2012): *Korszerű pénzügyi fogyasztóvédelem*. In: Lentner Csaba (szerk.): *Bankmenedzsment – Bankszabályozás - Pénzügyi Fogyasztóvédelem*. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Tankönyvkiadó, 432. old.

⁷ C-26/13. sz. ítélet.

képe a tájékozottság szerint tekintve hátrányosabb helyzetben van általában, hiszen a fogyasztó számára nehézséget jelenthet a szerződési feltételek és következményeik értékelése a nyelvi érthetőség ellenére is. Ebből adódóan a feltétel világos és érthető jellegének a vizsgálata nem korlátozódhat a pusztán nyelvi megfogalmazásra. A bíróságnak azt is értékelni kell, hogy a szerződés biztosítja-e a fogyasztó számára azokat az információkat, amelyek segítségével a fogyasztónak módjában áll az adott ügylet előnyeit és hátrányait illetve az ügyletből származó kockázatokat mérlegelni.⁸ Mindezek alapján csak az a szerződési feltétel világos és érthető, amely a fogyasztó számára biztosítja, hogy egyértelműen és érthető szempontok alapján értékelhesse a szerződéses feltételből származó gazdasági következményeket.

A fogyasztó hátrányos helyzete oda vezet, hogy a szolgáltató által előre meghatározott feltételeket anélkül elfogadja, hogy érdemben befolyásolni tudná azoknak a tartalmát (C-618/10., C-168/05. és C-40/08. sz. EUB ítéletek). A pénzügyi szolgáltatók által kialakított általános feltételek szerint nem kellő körültekintéssel mérlegelt vagy túlzott bonyolultsága miatt mérlegelhetetlen feltételekkel létrejött szerződések komoly károkat okoznak társadalmi és egyéni szinten egyaránt, mint ahogy ezt a hazai devizahitelezésnél is látható.⁹

***

A fogyasztóvédelem, az egyensúlytalanságból eredő hátrányos helyzet kiküszöbölése fontos közérdek. Az elmélet is kiemeli, hogy a fogyasztók a legfontosabb gazdasági közösség, akiknek érdekében olyan szabályokat kell megalkotni, illetve jelen esetben olyan ítélkezési gyakorlatot kell folytatni, amelyek révén biztosított a fogyasztók joga az információra, a biztonságra, a választásra és a meghallgatásra.¹⁰

Az ítélkezési gyakorlatból jól látszik, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei tekintetében a szerződésben megállapított formális egyensúly helyett a szerződő felek egyenlőségét előállító valódi egyensúlyt kell létrehozni. Az egyensúlytalanságot a tisztességtelen megállapodási feltételek hozzák létre, amelyek a szerződő felek közül egyoldalúan a fogyasztót terhelik.¹¹ Ezért a fogyasztó és a pénzügyi szolgáltató közötti egyenlőtlen helyzetet csak a szenvedő feleken kívüli, pozitív beavatkozás egyenlítheti ki.¹²

---

⁸ A C-26/13. sz. EUB ügy főtanácsnoki indítványa.

⁹ Czajlik – Horváth– Sz. Papp (2012): *i.m.* 434–435. old. A rejtett veszteség a szerzők szerint egy olyan terméknél használt fogalom, ahol a fogyasztást követő hosszabb idő elteltével nyílik csak lehetőség a termék minőségi problémájának megismerésére, mint például a hosszabb távú megtakarítási termékek.

¹⁰ Fazekas (2007): *i.m.* 21. old. J.F. Kennedy az USA elnöke 1962-es megállapításaival a fogyasztói érdekvédelmet az állami politika rangjára emelte- a szerző álláspontja szerint- az idézett fogyasztói jogok rögzítésével.

¹¹ C-618/10., C-137/08. és C-453/10. sz. EUB ítéletek.

¹² C-618/10., C-243/08. és C-472/11. sz. EUB ítéletek.

Mindezek az ítélkezési gyakorlatban is felmerült érvek egy erőteljesen szabályozott, szigorú fogyasztóvédelmet körvonalaznak az Európai Unióban, amely alkalmas a pénzügyi bizalom helyreállítására, de nehezebb helyzetbe hozza a pénzügyi szolgáltatókat. Sok esetben a körültekintő eljárás plusz dokumentumok „gyártásában” valósul meg és nem mindig jelent a fogyasztó számára valós védelmet. De lehet-e jobb vagy tökéletes megoldás?

Források jegyzéke:

- Czajlik István – Horváth Anna – Sz. Papp Judit (2012): Korszerű pénzügyi fogyasztóvédelem. In: Lentner Csaba (szerk.): *Bankmenedzsment – Bankszabályozás - Pénzügyi Fogyasztóvédelem*. Budapest: Nemzeti Közszerkesztési Tankönyvkiadó, 432-435. old.
- Fazekas Judit (2007): *Fogyasztóvédelmi jog*. Budapest: Complex Kiadó, 75-76. old
- Nagy Zoltán (2017): Problémafelvetés a pénzügyi fogyasztóvédelem területén, *Miskolci Jogi Szemle*, 2017/2. különszám, 391–401. old.
- A Tanács 93/13/EGK irányelve (1993. április 5.) a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről, HL L 095, 21/04/1993 29 - 34. o.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2008/48/EK irányelve (2008. április 23.) a fogyasztói hitelmegállapodásokról és a 87/102/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 133, 22.5.2008, 66–92. o. 3 cikk a) pont.
- Európai Bíróság C-618/10. sz., C-472/11. sz., C-137/08. sz.; C-168/05. sz.; C-137/08. sz.; C-453/10. sz.; C-40/08. sz.; C-220/98. sz.; és C-479/93. sz. ügyekben hozott ítéletei.
- Nils Wahl Főtanácsnok indítványa a C-26/13. sz. ügyben.